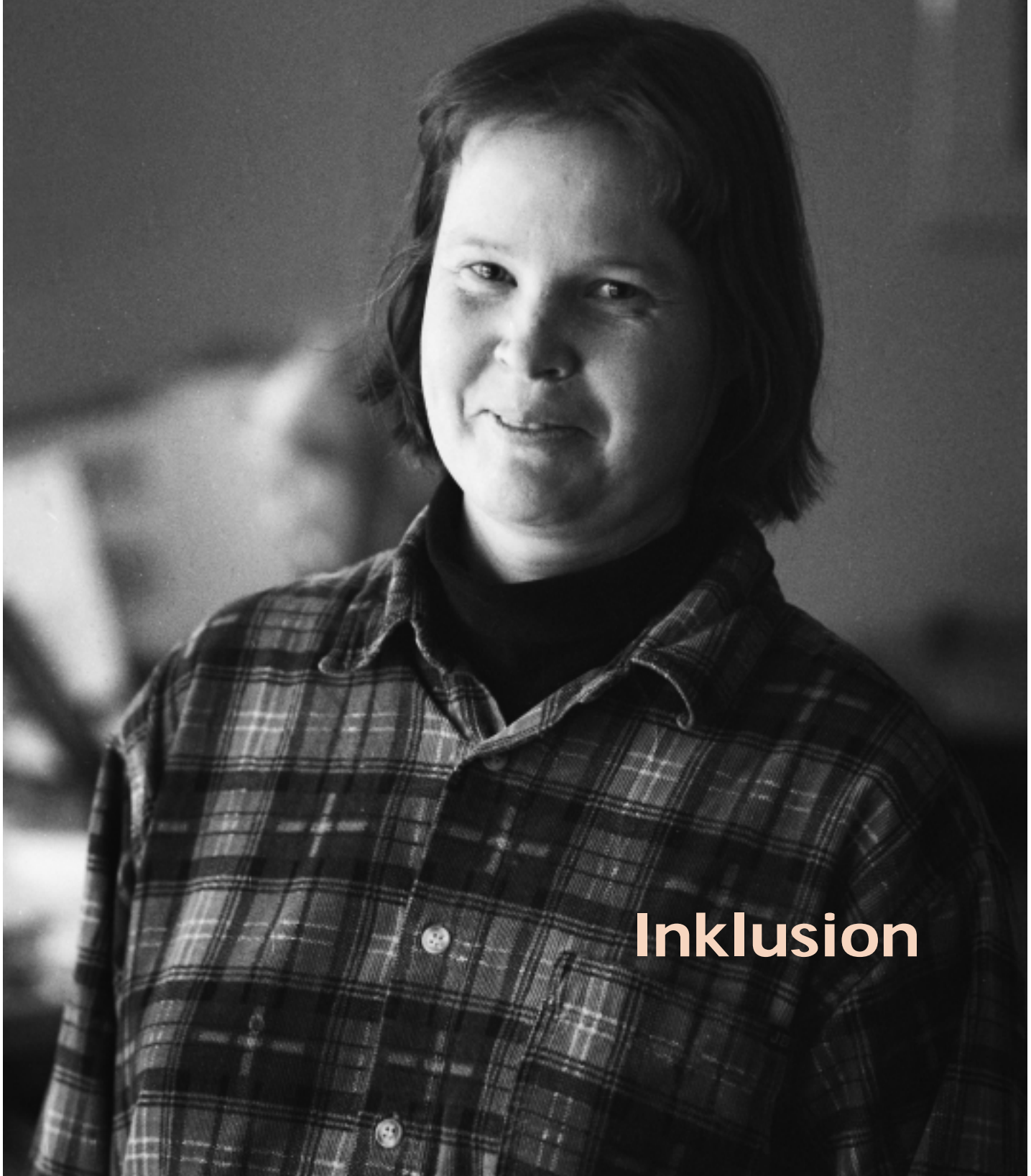

MENTORA

Svenska studiecensalens nyhetstidning 1/2003

Inklusion

Att inkludera innebär att ge rum för mångfalden överallt, i skolor, på arbetsplatser och under fritiden.

Ge rum för mångfalden

Ar 2003 är utlyst till Europeiska handikappåret inom EU. Temat för året är icke-diskriminering eller – om man vänder på steken – funktionshindrades rätt till delaktighet.

Enligt olika beräkningar bor ca 10 % av världens 500 miljoner funktionshindrade, alltså 50 miljoner, inom EU:s gränser. Icke-diskriminering är därmed ett långt mer akut och aktuellt problem globalt sett än inom EU. Vi behöver bara tänka på vad krig och kränkningar av mänskliga rättigheter sätter för spår bland olika utsatta grupper. Men även inom EU finns mycket att göra för de funktionshindrades möjligheter till ett fullvärdigt liv.

EU-kommissionen har skaffat en särskild handikappårsbuss som kommer att turnera runt om i alla medlemsländer under år 2003. Bussturnén startar i januari i Aten, där den offi-

ciella invigningen av handikappåret äger rum, och avslutas i december i Rom.

Tanken är att bussen ska användas i respektive land som en del av andra aktiviteter, för att väcka ytterligare uppmärksamhet kring de frågor som den nationella handikapprörelsen vill lyfta fram under Europeiska handikappåret. EU hoppas att bussturnén, som kallas "The march", ska skapa en väg av aktiviteter där bussen rullar fram, så att handikappfrågorna "marscherar" genom Europa. Till Finland kommer bussen enligt planerna i slutet av augusti.

Svenska studiecentralen lyfter fram handikappfrågorna genom att involvera snart sagt alla handikapporganisationer i projektet *A+ Aktivt medborgarskap för funktionshindrade*. A+ startade redan ifjol med att utbilda unga resursper-

soner som möjliggör att funktionshindrade kan delta i all slags föreningsverksamhet utifrån sina individuella villkor. Under Europeiska handikappåret fortsätter A+ med seniorinriktad utbildning och med en EU-projektplan kring integrering på arbetsplatserna, ett utmanande uppdrag.

Inklusion betyder att innesluta, i motsats till exklusion som är uteslutning. Att inkludera innebär att ge rum för mångfalden överallt, i skolor, på arbetsplatser och under fritiden. Konkreta resultat nås inte enbart genom olika evenemang; det behövs ett långsiktigt politiskt arbete för inklusion och, inte minst, positiva attitydförändringar på gräsrotsnivån.

Björn Wallén

BILD: CHRISTIAN PERÄMÄKI

Kortet ingår i en serie julkort av FDUV med konst av utvecklingsstörda. Detaljer från ett kort av Siv Westerlund ingår på olika sidor i tidningen, kortet i sin helhet finns på s. 8-9.

- 2 Ge rum för mångfalden**
- 4 Drömmen om ett eget jobb**
lever stark trots funktionshinder.
- 6 Våga överskrida gränserna**
och möta handikappade på deras egna villkor.
- 7 Alla barn är välkomna**
på Röda Korsets läger i Åboland.
- 8 Respektera sin nästa**
kan den som respekterar sig själv.
- 9 Stödpersoner kan vara svaret**
på de handikappades behov.
- 10 Hektor, Mimir och Aika-Nasta**
– tre hästar blåste liv i handikappboendet Utterbäck.
- 12 Rum för alla sinnen**
finns i sensoteket i Vasa.
- 14 Böcker om autism och asperger**
- 15 Åbo Kringlan**
blir en krets som är öppen för alla.
- 16 Kolumnen: Paulina Hannus**

MENTORA

Svenska studiecentralens
nyhetstidning
3 årgången 2003
Utkommer med 4 nummer årligen

Svenska studiecentralen
centralkansliet
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70
Fax: 09-680 24 25
E-post: kansliet@ssc.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjorn.wallén@ssc.fi

Frida Westerback
projektledare
De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@ssc.fi

Christina Lång
utbildningssekreterare (Nyland)
christina@ssc.fi

Lotta Moring
redaktionssekreterare
lotta.moring@pp.inet.fi
mentora@ssc.fi

Synnöve Rabb
layout
synnove.rabb@kaapeli.fi

Kim Österman
informatör, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 18
E-post: ssc-vasa@ssc.fi

Beatrice Östman
studiesekreterare (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: ssc-abo@ssc.fi

Material kan skickas till red.sekr.
helst per e-post till adressen
mentora@ssc.fi eller till Mentora,
Nylandsgatan 17 B, 00120 Helsing-
fors. Redaktionen förbehåller sig
rätten att redigera insänt material.

Omslagsbild: Sofia Tikkanen.
Foto: Synnöve Rabb

Sofia trivs på jobbet

Rätten till utbildning gäller för alla, också funktionshindrade. Eleverna på Yrkesträningskolan i Nykarleby tränar sig i vuxenliv och drömmer om ett eget jobb. En av dem som fått det är Sofia Tikkanen.

De arbetsplatser som någon gång haft en funktionshindrad person på jobb hos sig tar gärna emot en sådan person igen. Det ger väldigt mycket, säger **Sixten Snellman**, rektor för Yrkesträningskolan i Nykarleby.

Yrkesträningskolan i Nykarleby, med tio utlokaliserade enheter på andra orter, är den enda i sitt slag på finlands-svenskt håll. Hit kommer elever med

olika slag av handikapp eller funktionshinder, exempelvis Downs syndrom, autism, cp-skada, syn- eller hörselskada. Gemensamt för dem alla är att de har så stora inlärningsvärigheter att de inte klarar av vanlig yrkesutbildning. De har gått grundskolan med anpassad läroplan, i specialskola eller träningsundervisning. Enligt lagen skall alla ha en utbildningsplats efter avslutad grundskola. På yrkesträningskolan övar elev-

erna sig i ett yrke, men lika viktigt är att de i en trygg miljö får växa in i vuxenlivet. De tränar sig i att bo självständigt och ta hand om hem och hushåll. Och när de efter tre år är klara med sin utbildning garanterar skolan dem en arbetsplats.

– Det vore genant att först anordna utbildning och sedan säga "tack och adjö", menar Sixten Snellman. Efter avslutad skola är det meningen att ungdomarna skall ha jobb, ordnat boende och en meningsfull fritid.

I undervisningen ingår korta praktikperioder med inlärnin g i arbetet. Då har man möjlighet att testa var elevernas gränser går, vad de klarar av. Önskemål och möjligheter jämkas

I själva verket är det Sofia som har arbetat längst på SU. De övriga har tidsbundna jobb på max två år, så Calle är den tredje förbundssekreteraren hon arbetar med.

samma på ett realistiskt sätt.

– Allting är skraddarsytt. Det handlar om arbete i vid bemärkelse, enligt varje elevs personliga förutsättningar, framhåller Sixten Snellman. Somliga kan arbeta heldag, för andra kan det bli någon timme några dagar i veckan, och någon får jobb i skyddad verkstad.

Vettiga arbetsuppgifter

Eleverna som gått i Yrkesträningskolan i Nykarleby får för det mesta olika slag av assisterande jobb: kontorsuppgifter, postning och kopiering, städning och strykning, gräsklippning och sandning. Många får arbete som kökshjälper. I ett kök finns många rutinsysslor som görs lika från dag till dag och är lätta att lära in.

En som fått ett jobb hon gillar är **Sofia Tikkanen**, som arbetar på Svensk Ungdoms kansli i centrala Helsingfors. Till hennes arbetsuppgifter hör kopiering och postning och det är hon som håller ordning på tidningshyllan med över hundra olika tidningar.

– Och så håller hon reda på mig, inflikar **Carl Haglund**, som är förbundssekreterare på SU.

I själva verket är det Sofia som har arbetat längst på SU. De övriga har tidsbundna jobb på max två år, så Calle är den tredje förbundssekreteraren hon arbetar med. Han framhåller att hennes arbetsinsats är en viktig avlastning för de andra på kansliet.

Sofia arbetar fyra timmar per dag tre dagar i veckan. Semestern infaller samtidigt för alla på svenska folkpartiet, då kansliet håller sommarstängt i åtta veckor.

Innan Sofia kom till SU:s kansli praktiserade hon under skoltiden på ett par andra liknande ställen. Där trivdes hon inte så bra. Det fanns inte tillräckligt med vettiga arbetsuppgifter, de hade inte tänkt igenom det hela, förklarar hon. På SU trivs hon, och kan inte

komma på någonting negativt med jobbet.

– Det viktigaste är att jag får arbeta, att jag har någonstans att gå alla dagar.

Sofias mamma **Märta Tikkanen** har skrivit två böcker om Sofias liv med MBD. Den senare, *Sofia vuxen med MBD*, är tillägnad Sixten Snellman och hela personalen vid Yrkesträningskolan. Skolan innebar en positiv vändpunkt i Sofias liv.

Rädslan bottnar i okunskap

För den arbetsplats som funderar på att anställa en funktionshindrad person ger Sixten Snellman rådet att fundera vilken arbetsgemenskapen är. Är man beredd att ta in en person som inte har full funktionsförmåga, som inte kan vara effektiv till hundratio procent? Handikappade behöver mycket instruktioner, inte bara i början utan kontinuerligt. Det gäller att skapa ett system där hon eller han genast på morgonen vet vilket jobb som skall göras. Och så skall man vara beredd att rycka in om det kör ihop sig.

Avlösarrangemangen varierar, allt från vanligt lönearbete till pension och lön i kombination, rehabiliteringsstöd, sysselsättningsstöd eller läroavtal.

Inom arbetslivet finns en viss rädsla inför det som är annorlunda. Rädslan bottnar i okunskap, menar Sixten Snellman. Den som vill får gärna kontakta skolan för att komma på besök eller få information om hur praktikplatssamarbetet fungerar.

– De allra flesta som haft elever från vår skola på jobb hos sig är väldigt positiva. Våra ungdomar tillför någonting nytt till arbetsplatsen.

Lotta Moring

Yrkesträningskolan i Nykarleby
tfn: 06-781 46 00,
www.nosvyr.fi/skolor/yrktrain

EU:s handikappår har temat icke-diskriminering

Europeiska rådet har utlyst år 2003 till EU:s officiella handikappår kring temat icke-diskriminering. Under temaåret vill EU befrämja följande värden:

- Utan de funktionshindrades delaktighet ska ingenting planeras eller genomföras för de funktionshindrade.

- Personer med funktionshinder har samma rättigheter som alla andra medborgare.

- Funktionshindrade vill ha lika möjligheter och lika tillträde – inte välgörenhet.

- Samhället är till för alla.

- Myndighet och frihet för personer med funktionshinder ska förverkligas i praktiken.

- Personer med funktionshinder ska ses som aktiva, ansvarsfulla medborgare.

- Miljön ska vara tillgänglig för alla – utan hinder.

- Ett självständigt liv tillhör alla.

Finland har av EU-kommissionen beviljats ett stöd på 200 000 euro för att genomföra handikappåret. Under handikappåret har Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf (FSS), Förbundet Finlands Svenska Hörselskadade rf (FFSH) och Förbundet De Utvecklingsstördas Väl rf (FDUV) avtalat om ett samarbetsprojekt som ansluter till handikappårets tema. Handikapporganisationerna arrangerar även egna evenemang under året.

Mer information om EU:s handikappår finns på temaårets officiella hemsida: www.eypd2003.org

I Finland kan man läsa mer om temaåret och dess program (på finska) på adressen: www.vane.to/vamvuo.html

B.W.

Hur bemöta handikappade, hur få med funktionshindrade i föreningarna på samma villkor som alla andra? Det vet de handikappade själva och de resurspersoner som utbildats av Svenska studieccentralen. Fråga dem!

Våga överskrida gränser

I höstas gick min synskadade väninna med i en förening på sin hemort. Hon berättade om sitt handikapp och blev väl mottagen. Nu är det många fler som hälsar och tar kontakt med henne. Det känns bra eftersom hon själv inte kan se vem hon möter.

Så här borde det vara för alla handikappade, alla med funktionshinder – att vara inkluderad i samhället och i verksamhet i närmiljön. Någon som sitter i rullstol kan sjunga i kör, de som tänker kort kan vara med i praktiska klubbar osv. Men tyvärr fungerar det inte alltid så. En av orsakerna kan vara att de av oss som inte upplevt eller lärt känna någon handikappad inte vet hur vi skall bemöta dem.

Det behövs mera kunskap, mycket information – och helst också konfrontation.

Svenska studieccentralen vill vara med om att sprida kunskap och påverka attityderna till och bemötandet av personer med funktionshinder. Det gör vi tillsammans med ett tiotal handikappföreningar i projektet *A+ Aktivt medborgarskap för funktionshindrade*. I de handikappades egen krets finns många kunniga personer som gärna delar med sig av sina erfarenheter. Vår förhoppning är att

våra medlemsorganisationer anlitar dessa informatörer på möten och seminarier.

Med vårt projekt vill vi framför allt ge handikappade möjligheter att delta i förenings- och samhällsliv liksom vi andra. För att det skall fungera kan det ibland behövas extra resurser, specialanpassade lokaler m.m. Men allra mest behövs det personer som vågar ställa upp på de handikappades villkor.

Alla handikappade vill gärna fortsätta att verka i sin närmiljö, men främst gäller det unga som allt oftare integreras i daghem och skola. Den chansen kan vi i organisationerna ge dem. Det skall vara lika naturligt för dem som för deras kamrater att till exempel delta i läger. Bland andra Röda Korset har föregått med gott exempel.

Senaste höst gick Svenska studieccentralen ut med ett upprop till alla medlemsorganisationer att sända deltagare till kursen *Vågar du överskrida gränser – då kan du bli resursperson*. Det blev en bra kurs med tolv deltagare tillsammans med ungefär lika många unga med olika handikapp. Vi ville ge deltagarna möjlighet att vara tillsammans under hela kurstiden. Detta visade sig vara ett lyckat val av uppläggning. Några av ungdomarna var redan involverade i handikappverksamhet. Nu fick de lära sig mera. För andra var det första kontakten. Utvärderingen av kursen var mycket uppmuntrande. Tanken är att kursdeltagarna kan ställa upp när någon med funktionshinder kommer med i verksamheten. Nu finns det ett dussin duktiga ungdomar som är beredda till en insats.

Christina Lång

Det är redan en mångårig tradition att Röda Korset i Åboland arrangerar sommarläger för barn i åldern 7–12 år. Inte riktigt lika mångårig, men förvisso tradition, är våra veckoslutsläger under hösten och vintern. Sommarlägret är fyra dagar långt och går till på svenska, veckoslutslägret räcker tre dagar och går till på finska, men programmet är samma, barnens ålder är samma, oftast är ledarna också desamma. De senaste åren har vi till och med haft samma kock!

Alla är välkomna till våra läger. Barn med speciella behov, handikapp eller funktionshinder är lika välkomna som alla andra. Vi behöver bara veta vilka behoven är, så att vi kan beakta dem när vi planerar programmet. De uppgifter vi behöver får vi veta redan i det skede då föräldrarna anmäler sitt barn till lägret. Då får vi direkt ett expertutlåtande – föräldrarna är ju experter på sitt barn, eller hur!

De barn vi hittills haft på våra läger har haft behov som varit rätt så enkla att åtgärda. Medicinerna kan barnen ta i lugn och ro i köket eller kansliet, eller var det passar bäst. Dieter kommer man överens om med kocken. Har någon svårt att sova i en sal med många andra barn, brukar det alltid gå att hitta en

Någon som sitter i rullstol kan sjunga i kör, de som tänker kort kan vara med i praktiska klubbar osv.

Barn med speciella behov, handikapp eller funktionshinder är lika välkomna som alla andra till de läger som Röda Korset i Åboland arrangerar. Det gäller att ta reda på vilka behov varje barn har.

Litenheten är vår styrka

En gång gjorde vi ett eget "lyxhus" med hjälp av några bord, där vi hängde filtar, lakan och handdukar som väggar.

lugnare plats för sovsäcken. En gång gjorde vi ett eget "lyxhus" med hjälp av några bord, där vi hängde filtar, lakan och handdukar som väggar. Så värst tyst blev det ju inte, men det blev i alla fall privat.

Man får ta saker som de kommer och försöka ordna allt så gott det går, för att fylla de speciella behov varje barn har. Det brukar gå att hitta lösningar på det mesta. Vi har många duktiga ledare med flera års erfarenhet, alltid kommer någon på något användbart.

Lägerplaneringens ABC

Allra först bestämmer vi var vi skall hålla till. Platsen är viktig om vi skall ha det trevligt tillsammans. Det bör finnas en stor sal, eftersom barnen sover i sovsäck på golvet. Det bör finnas en bra gård, eftersom mycket av verksam-

heten sker utomhus. Det bör finnas ett bra kök där det går att laga mat åt ca 40 personer. En stor fördel är det om det finns en strand nära, men vi har hållit läger med fyra kilometer till stranden, och då överlevde vi också. Platsen är ny varje år, vi ambulerar i hela Åboland. Inför den kommande sommaren riktar vi blickarna mot Iniö.

Av gammal tradition hålls vårt sommarläger första veckan i juni efter att skolan slutat. Vi samarbetar med Folkhälsan och församlingarna, så att inte alla håller sina läger samtidigt. Vi tar emot max 30 barn på sommarlägret och 20 barn på veckoslutslägret. För något år sedan diskuterade vi om vi eventuellt skulle ta emot flera, men vi kom fram till att just litenheten är vår styrka. Många barn klarar inte av stora grupper, och då är det en fördel att det också erbjuds små läger.

Programmet diskuteras fram. Finlands Röda Kors har arton olika kunskapsmärken som med fördel kan användas på ett läger. Då har vi som tema antingen första hjälpen, beredskap, miljö, social verksamhet, internationell verksamhet eller organisationsverksamhet. Varje kunskapsmärke finns i tre olika svårighetsgrader, så beroende på barnens ålder väljer man det lämpligaste.

Våra läger är helt vanliga läger. Vem som helst kan komma på dem. Man behöver inga förkunskaper eller speciella talanger för att vara med i gemenskapen.

Satsa på ledarna!

Vi är just nu i den lyckliga situationen att vi har många, bra och erfarna ledare. Ledarna känner varandra, de har jobbat tillsammans på många läger redan. På varje läger har vi också med någon som är ny.

Vi arrangerar utbildning och fortbildning för våra ledare. Alla har gått antingen ungdomsledar-, hjälpledar- eller lägerledarkurs. I mars har vi distriktsparlament. Förra året fick vi höra en föreläsning om bokstavs barn, det här året kommer det att handla om mobbning. I november anordnas fortbildningsdag. Då går vi igenom vad som varit bra och vad som kunde göras bättre.

Det här är vad FRK-lägren i Åboland handlar om och hur de byggs upp. När alla är positiva, alla gör sitt bästa, alla är sams och på gott humör – och det dessutom råkar vara vackert väder – då är det kiva på läger!

Margita Hellsberg
ungdomssekreterare,
FRK, Åbolands distrikt

Grunden för goda människorelationer är inte relationer till goda människor utan att man har en god relation till sig själv och andra. Båda parternas behov är lika viktiga.

Respekt för individen

Vi är alla både fysiska, psykiska och sociala varelser. En människa kan jämföras med ett bord som står på tre ben. Skadas ett av benen tappar bordet balansen. Om man hela tiden lider av fysisk smärta, mär man dåligt också psykiskt och orkar inte umgås med andra. Den som mär psykiskt dåligt och lider av mindervärdes känslor, får efter en tid också fysiska – psykosomatiska – smärtor. Och har man inga vänner, orkar man inte umgås med andra människor, då mär man dåligt psykiskt, och så småningom också fysiskt.

Balansen bör återställas så fort som möjligt. Det sker genom att de två oskadade bordsbenen förstärks. För den som är fysiskt sjuk eller handikappad är det extra viktigt att ha vänner och att må psykiskt bra.

Egentligen är vi rätt lika

Psykiskt "illamående" framskrider nästan obemärkt i början. Vi söker orsaker till att vi inte mår bra hos andra människor, i vår omgivning, i vädret, kanske hos månen. Så småningom drabbas vi av olika stressymptom: sömnlöshet, mardrömmar, ont i magen, huvudet eller ryggen, irritation. Koncentrationsförmågan försämras och självkänslan sjunker.

Dålig självkänsla innebär att man inte kan acceptera sig själv, men man kan inte heller värdesätta andra: "Ingen bryr sig om mig, ingen tycker om mig." Man stannar hemma, har färre eller inga sociala kontakter. Man snurrar runt sin egen navel, sin ensamhet, sitt handikapp, sin hjälplöshet – och sin ensamhet.

För att kunna bryta den onda cirkeln

bör man bli medveten om hurdan en människa är och hur hon fungerar. Vi kan inte ändra på omgivningen eller på varandra, men vi kan ändra på oss själva. Handikappade tror ofta att andra människor har negativa attityder mot dem. Men ofta kan de själva ha nedvärderande attityder mot icke-handikappade.

Alla är vi individer med våra egna särdrag. Ändå fungerar vi i grund och botten rätt lika. Vi har drag som vi skäms för och därför vill dölja, "hemligheter" som vi inte vill dela med andra. Vi har egenskaper som vi är stolta över och som vi gärna visar för andra. Och vi har sidor som vi själva inte ens lägger märke till men som andra ser.

Mina rättigheter – och dina

Organisationspsykologin delar in människor i tre grupper utifrån kommunikationsstilen: assertiva, icke-assertiva och aggressiva personer. Assertion är beteende som syftar till att försvara individens egna rättigheter på ett sätt som inte gör intrång på andra människors rättigheter samt att uttrycka behov och åsikter på ett direkt, ärligt och ändamålsenligt sätt. Målet är att båda parternas behov uppfylls. Till icke-assertivt beteende hör däremot att låta bli att försvara sina egna rättigheter, vilket innebär att andra kan strunta i dem, att uttrycka sina egna behov och åsikter på ett undfallande och onödigt anspråkslöst sätt samt en oförmåga att ärligt uttrycka egna behov och åsikter. Målet är att undvika konflikter och behaga andra.

Till aggressivt beteende hör att försvara de egna rättigheterna på ett sätt som kränker andras rättigheter samt

För den som är fysiskt sjuk eller handikappad är det extra viktigt att ha vänner och att må psykiskt bra.

ett ringaktande och likgiltigt förhållningssätt till andras behov, åsikter och känslor. Målet är att vinna, även om det sker på andras bekostnad.

Beroende på situationen använder vi alla dessa beteendesätt. Men något av dem är mest typiskt för var och en av oss. För mycket aggressivitet leder ofta senare till kommunikationssvårigheter. För mycket icke-assertivitet leder å sin sida till att självkänslan försämras ytterligare i och med att individen förlorar andras respekt. Den enda möjligheten till framgångsrik kommunikation är assertivt beteende. Med en öppen och ärlig kommunikation kan också svåra situationer lösas.

Vill vi ha glädje av kommunikationen med andra människor, både med bekanta och obekanta, måste vi fästa uppmärksamhet vid vårt eget sätt att fungera. Grunden för goda människorelationer är inte relationer till goda människor utan en god relation till en själv och andra.

Lev här och nu

Till de centrala kommunikationsfärdigheterna hör respekt för andra individer: man visar känslor och lyssnar

BILD: SIV WESTERLUND

Detaljer från Siv Westerlunds kort finns med på andra sidor i tidningen. Kortet ingår i FDUV:s julkortserie.

aktivt, uttrycker krav och önskemål och ger positiv feedback, visar uppskattning och kritik på ett uppbyggande sätt. Detta gäller både den verbala kommunikationen, dvs. de ord vi använder, och den nonverbala, vårt yttre, gester, mimik och tonfall.

Ofta råder det en konflikt mellan dessa två. Vi säger något som inte bekräftas av ansiktsuttryck och tonfall. Då uppfattas vi som falska av vår omgivning.

Är det då möjligt att förändra sig själv och sitt beteende, att bli annorlunda? Svaret är ja.

Inte sällan skyller vi på barndomen eller omgivningen för att förklara varför vi är som vi är. I själva verket är vi i hög grad sådana som vi väljer att vara i dag. Men vi förfogar över en mängd utnyttjade resurser. Hit hör bland annat att försöka leva här nu. Alltför ofta tänker vi på saker som inte går att förändra, vi tänker framåt på vardagssysslor i stället för att njuta av stunden, se oss omkring, lyssna, känna, smaka. Vi kan också göra gamla saker på ett nytt sätt och göra sådant som vi aldrig tidigare har gjort.

Bara lata människor känner sig uttråkade. Det är alltför lätt att skylla på yttre förhållanden och andra människor. En av individens mest centrala resurser är andra människor, att våga ge både psykisk och fysisk närhet åt varandra. Men endast den som respekterar sig själv kan respektera andra.

Vappu Viemerö
docent i psykologi vid Åbo Akademi

Texten bygger på ett föredrag under SSC: s kurs "Vågar du överskrida gränser" i Åbo 16-17.11.

Henrika Blom deltog i SSC:s kurs "Vågar du överskrida dina gränser – då kan du bli resursperson", där det utbildades stödpersoner för handikappade.

Vi finns till för varandra

Vad är ansvar, vem har ansvar och för vem? Dessa tankar bland många andra väcktes hos mig under resurspersonskursen i Åbo. Målgruppen för kursen var personer som "vågar överskrida gränserna" och bemöta de handikappade som en del av samhället och mänskligheten.

När jag fick veta om kursen blev jag genast nyfiken, men på samma gång lite rädd och tveksam. Jag tänkte att jag som saknar erfarenheter av handikappade inte kunde delta i kursen endast för att jag var intresserad. Där var min tankegång totalt fel. Vem som helst var välkommen att delta, oberoende av erfarenheter eller kunskap. Jag är i dag lycklig över att jag vågade överskrida gränserna.

Att få leva tillsammans med de handikappade under kursen öppnade mina ögon. Jag fick en känsla av att jag som individ är viktig också för någon annan än för mig själv och mina närmaste, jag kan även vara värdefull för en handikappad och hans eller hennes närmaste.

Att vara handikappad är inte lätt. Samhället har sina fördomar som i många fall är kränkande och som kan stå som hinder i vägen för den som

är handikappad. Även om en handikappad person har hur goda förutsättningar som helst kan det hända att han inte utnyttjar dem på grund av det hinder som han upplever inom sig själv för att han är handikappad. Också det fysiska kan ställa till problem, även om den handikappade inte upplever några hinder på det psykiska planet. Dagens samhälle är uppbyggt så att människan förutsätts vara rörlig, men med mindre tanke på de handikappade och deras förutsättningar. En stödperson som hjälper, stöder och finns till för den handikappade kan då vara svaret, en möjlighet till ett någorlunda normalt liv där handikappet inte spelar så stor roll.

Vi som deltog i kursen fick en inblick i olika former av handikapp, genom föreläsningar som hölls av handikappade, av deras stödpersoner samt av personer som jobbar inom området. Den viktigaste informationskällan var för mig diskussioner med de handikappade. En spontan växelverkan föddes och utvecklades under kursen. Jag hoppas att det spontana som byggdes upp under vår gemensamma tid lever vidare!

Henrika Blom

Ett stallbygge, fyra hästar och en katt förändrade livet på Utterbäck. De handikappade har fått meningsfullt arbete och trogna fyrbenta vänner och den undångömda anstalten i skogen har blivit ett ställe dit folk kommer för att rida.

Stefan Lönnström på Hektor, Ann Edfelt-Lax till höger.

Hästar ger **jobb och glädje**

Jag arbetar på Utterbäck, före detta Barnens By, där Kårkulla samkommun upprätthåller boende och dagverksamhet för handikappade. Utterbäck är beläget naturskönt vid havet, i Fagersta by femton kilometer från Borgå. Vi har också tillgång till skog.

Stallprojektet i Utterbäck fick sin början på en ledarskapsutbildning som Svenska studieförbundet arrangerade för personer i ledande ställning. Sista dagen på vår utbildning indelades vi slumpmässigt i par för att göra ett projekt tillsammans. Vi som deltog i kursen kom från olika områden. En skogsingenjör och jag skulle hitta en gemensam nämnare. Min verklighet var de utvecklingsstördas dilemma, skogsingenjören talade sig varm för skogsskötsel och natur, om att använda hästar i skogsarbetet osv.

Omvänd integrering

Det är svårt för utvecklingsstörda att hitta sin plats i livet och göra karriär. De som dessutom är utagerande och mår psykiskt dåligt har ännu svårare att hitta en uppgift och få uppleva att de behövs och är viktiga. Målet för vårt stall- och skogsprojekt har varit att ge utvecklingsstörda möjligheter att arbeta och få ett bättre liv, att få uppleva djur och natur. Tack vare föreningen Barnens By rf:s ekonomiska stöd har vi kunnat förverkliga vår vision.

Efter en finslipning av den ursprung-

liga idén började projektet leva sitt eget liv. Vi började med att bygga ett stall. De utvecklingsstörda männen, i synnerhet en av dem, arbetade sida vid sida med en helt vanlig byggarbetare. Stallbygget tog sin tid, och jag hoppades att det aldrig skulle ta slut när jag såg hur bra byggarna mätte av att göra riktigt karljobb. Omvänd integrering – en vanlig byggare som kom och byggde med oss – det var så tanken kom att vidareutvecklas.

Därefter anställde vi en handledare, **Ann Edfelt-Lax**, som i sin tur handledes av ridterapeuten **Susanne Ingman-Friberg**. Efter att Ann flyttade till Österbotten i fjol är **Johanna Niklander** ansvarig för stallverksamheten.

Sagohästen Hektor

Vårt första mål var att några personer som just då mätte psykiskt illa skulle bli de aktivaste. Tre hästar införskaffades. Den första hästen var Hektor, som donerades av författaren **Tua Forsström**. Häftingern Hektor har med sin blonda man blivit en kändis och förekommer i diktsamlingen "Efter att ha tillbringat en natt bland hästar" som gav Tua Forsström Nordiska rådets litteraturpris. Hektor är vår sagohäst, när han drar släden genom snön inser man att sagan kan bli sann och verkligheten ibland är mer fantastisk än litteraturen.

Som sällskap fick Hektor katten Spindelmissa, även den en personlighet

utöver det vanliga. Spindelmissa kom att betyda lika mycket terapeutiskt sett som hästarna. Rufus, en pensionerad islandshäst, fick vi till läns i början, då Hektor ännu var ensam. Denna Rufushäst väckte så mycket känslor, och när den blev sjuk och sedermera måste fara tillbaka till sitt stall var det några av Utterbäcksborna som första gången i sitt liv visade adekvata sorgreaktioner. Saknaden blev till ett helande. Jag hoppas att någon ännu skriver om hästars inverkan på människans psyke. Mycket är skrivet, men kanske inte direkt om utvecklingsstördas förhållande till hästar.

Sedan kom Mimir, en islandshäst som köptes med pengar från luciainsamlingen. Mimir blev vår "folkhäst". Och sist men inte minst köptes Aika-Nasta, ett finskt sto som blev "byggmästarens" egen häst. Mina farhågor att hans intresse skulle falna då stallet var färdigt besannades inte.

Skönhetsupplevelser

Från att ha varit en anstalt bortgömd i skogen var vi nu ett stall med tre hästar och ett hem där utvecklingsstörda både jobbade och bodde. Ridverksamheten på Utterbäck fungerar så att den som vill kan komma hit och rida, medan de utvecklingsstörda har sina egna lektioner. Intresset från omgivningen har varit stort.

Efter stallbygget följde skötseln av hästarna, "husdjursstadiet". Alla som

Christer Wallén och Svante Ekholm med lånehästen Rufus.

bor på Utterbäck behöver inte nödvändigtvis rida. Lika betydelsefullt som att sitta på hästryggen kan det vara att åka släde eller vagn, att utträtta olika sysslor i stallet, och själva stalldoften. Stallatmosfären i sig fungerar helande. Den nonverbala kommunikationen, värmen från hästen och upplevelsen att man leder en som är mycket större än man själv gör att självkänslan växer.

Jag tror även att skönhetsupplevelser har en positiv inverkan. När hästarna står i hagen med det glittrande havet som bakgrund och allt andas frid blir man delaktig i det sköna. Detta innehåller glädje och ett lugn för oroliga sinnen.

Rytmiska rörelseimpulser

Slutmålet för vårt stallprojekt är att kunna erbjuda ridterapi. I Finland är den terapeutiska ridningen indelad i ridterapi och handikappridning. Ridterapi är en rehabiliteringsform som riktar sig till olika specialgrupper, bland andra personer med begåvningshandikapp, beteendestörningar, fysiska skador, psykisk sjukdom eller flerhandikapp.

Hästen fungerar som ett hjälpmedel

Den nonverbala kommunikationen, värmen från hästen och upplevelsen att man leder en som är mycket större än man själv gör att självkänslan växer.

för att eliminera, reducera eller kompensera funktionsnedsättningar. Hästens mångdimensionella och symmetriska rörelser påminner om människans gång. Under en minut överförs ett hundratal rytmiska rörelseimpulser från häst till ryttare. Eftersom hästens kroppstemperatur är 1,5 grader varmare än människans, åstadkoms en effekt som inte kan efterliknas mekaniskt.

I ridterapi tränar ryttaren självständighet och självstyrning, och tanken är att känslorna och färdigheterna skall överföras till vardagslivet. Målet är inte att ryttaren skall lära sig ridkunskaper, utan att kontrollera sina

egna rörelser. De övergripande målen är rehabilitering med syftet att upprätthålla eller förbättra personens funktionsförmåga samt att öka livskvaliteten.

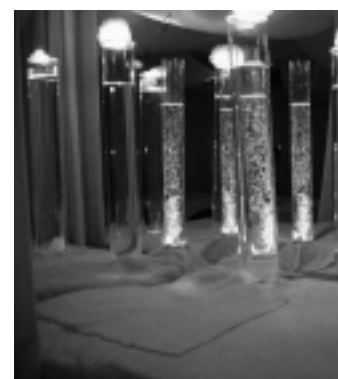
För att kunna erbjuda ridterapi krävs utbildad personal. Sedan när vår handledare avlagt examen på Ypäjäns hevosopisto kan vi sätta i gång!

När vi ser tillbaka på de två åren som stallverksamheten pågått kan vi konstatera att allt har gått över förväntningarna. Vårt stall har väckt mycket uppmärksamhet. För tre mån blev vårt stall en möjlighet att göra karriär, bli viktiga, börja finnas till. Att få tala i radion, bli omskriven och fotograferad gör att man blir bekräftad och det stärker självkänslan.

Ett liv utan hästar är otänkbart för oss i dag. Efter det att vår handledare gått sin planerade utbildning kan vi också börja ge ridterapi. Skogsarbete med hästarna är ett mål längre fram, men det kräver mera kunskap och personal än vi har nu. Något som vi inte planerat var den omvända integrationen. I dag kommer helt utomstående personer till oss och vi är en del av samhället i övrigt.

Runa Wilkman-Halme
föreståndare på Utterbäck

Sensoteket i Vasa är skapat för att fysiskt och psykiskt handikappade skall få stimulans för sina sinnen. Samtidigt fungerar det som förebyggande friskvård.

Rum för avslappning och ak

Sedan hösten 2001 finns två rum för sinnesstimulering hos Förbundet De Utvecklingsstördas Vål och Lärum i Vasa. Det så kallade SENSO-teket, med Vita rummet för avslappning och Colorado-rummet för aktivitet, är i första hand utvecklat för personer med grav utvecklingsstörning och komplexa behov. Men även personer med autistiska drag, deras familjer och anhöriga samt andra intresserade är välkomna att bekanta sig med rummen.

Då man träder in i Vita rummet känner man sig långt borta från vardagsbekymren. Rösten sänks automatiskt, hela tempot går ner i varv. Att luta sig tillbaka i lövgungan, se och höra de porlande vattenpelarna, följa med molnen som glider över den blå himlen och höra avslappningsmusiken i bakgrunden, ja, nog är det en upplevelse. Det vittnar även antalet besökare om, sedan projektets början har rummen besökts av ca 2 300 personer. Också finskspråkiga har hittat till sensoteket i Vasa och utgör idag ca hälften av alla besökare.

Förutom av handikappade utnyttjas sensoteket även av personal från olika arbetsplatser som slappnar av och hämtar kraft i Vita rummets lugna miljö. Att regelbundet vila ut i Vita rummet kan vara det perfekta sättet att

”Sensoteket är min sons andningshål”, sade en mor.

förebygga utbrändhet och överansträngning. Det blir billigast i längden att satsa på förebyggande friskvård. Hälften av besökarna är folk som kommer på studiebesök från arbetsplatser eller skolor; men det har också hänt att både barn och vuxna firat födelsedag i sensoteket. Många har fått

sitt besök i form av ett presentkort av någon vän eller anhörig.

Lockar till utforskning

Vita rummet och Colorado-rummet är skapade efter teorier som bygger på internationell forskning kring sinnesstimulering. Allt är uppbyggt för att flexibelt kunna anpassas efter vars och ens behov. Personalen följer kontinuerligt med det senaste inom den spännande globala forskningen för att kunna utveckla sensoteket efterhand.

För att den handikappade besökaren skall känna sig trygg är det viktigt att en närstående som känner honom eller henne väl finns med. Den holländska snoezelen-”metoden” bygger på att besökaren tillsammans med en följeslagare får vara med om upplevelser i en miljö som är helt kravlös, men full av vackra effekter som kittlar sinnen.

I rummen finns material, leksaker och teknik med hjälp av vilka man kan uppleva orsak och verkan, tid och rum, kvalitet och kvantitet. Här finns mycket som väcker nyfikenhet och lockar till utforskning. Man kan lika väl bara mysa och observera, som gunga, rulla, hoppa och balansera. Kroppsuppfattning och motorisk planering lockas fram i nya, spännande och roliga situationer, allt efter vars och ens önskan, intresse och förmåga.

FOTO: MALIN STRÖM

aktivitet

Sensoteket är anpassat för såväl fysiskt som psykiskt handikappade. "Sensoteket är min sons andningshål", sade en mor. Det visar vad det betyder för dessa barn att få vistas i miljöer som talar till dem. Avslappningen och glädjen bidrar till bättre sömn och hälsa, vilket också är något som besökarna uppskattar. Då behövs mindre medicinering.

Öppet för alla

Sensoteket i Vasa är unikt för att det är öppet för alla att boka in en besökstid. Det behövs ingen remiss, priset är överkomligt och det enda som krävs är en tidsbeställning. Det börjar också finnas andra platser med sinnesstimulerande rum runt om i Finland, men de är alla knutna till en värdenhet, utbildningslinje eller dylikt.

Sensoteket har kunnat utvecklas tack vare pengar från Penningautomatföreningen, och man ser med tillförsikt fram emot att fortsättningsvis få medel och donationer för att vidareutveckla verksamheten. Verksamheten är direkt skapad för grupper som samhället annars inte har så mycket att erbjuda. Den bästa belöningen för dem som arbetar på sensoteket är att se de förändringar som sker hos besökarna och hur besökarna utvecklas från besök till besök. I framtidsplanerna hägrar ett helt senso-center, ett mångsidigt kultur-

Att luta sig tillbaka i lövgungan, se och höra de porlande vattenpelarna, följa med molnen som glider över den blå himlen, nog är det en upplevelse.

och aktivitetshus för samvaro, arbete, fritid, upplevelser och nöje.

Ett besök på sensoteket är som att förflytta sig till en helt annan värld. Bollhavet med alla bollarna ger inte bara en barnlig förtjusning utan kan åstadkomma samma effekter som bland annat vattenterapi. Barnens utveckling och glädje här går inte att ta miste på. Inte på de vuxnas heller, för den delen.

*Malin Ström
och Stina Wiklund*

Läs mera om SENSO-teket på www.larum.fi/senso

Handledare för byaprojekt

SSC:s projekt "Metoder och handledning för lokal organisations- och verksamhetsutveckling" har kommit i gång på allvar. Förundersökningsprojektet under hösten 2002 ledde till önskat resultat och det stora projektet kör nu i gång för tre år framåt.

Under detta år kommer tyngdpunkten att ligga på utbildningen av handledare, personer som genom att lära sig använda olika metoder kring lokal utveckling kan handleda processer i byarna. Handledarna utbildas på fem tvådagarsseminarier. Utbildningen är den första i sitt slag och det finns plats för 25 personer från olika delar av Svenskfinland. Målet är att deltagarna skall få nya synsätt och verktyg att använda i arbetet med att utveckla lokalsamhällen. Efter utbildningen följer avlönat praktiskt arbete i totalt 30 byar. Handledarna kommer att bli resurspersoner både för orten och för den egna organisationen.

Seminarierna är även öppna för övriga intresserade. Det finns möjlighet att delta i ett eller flera seminarier. Platserna är begränsade så anmäl dig genast!

I Åbolands folkhögskola 1-2.2

Teman: social redovisning, utvärdering, framtidsdiskussion i grupp, kvalitetsutveckling.

II Ekenäs 8-9.3

Teman: projektplanering, projektfinansiering, utbildning och föreningsteknik.

III Kronoby folkhögskola 12-13.4

Teman: byaplanering, föreningsIT och nätverk, resursutnyttjande.

IV Svenska Österbottens folkakademi, Yttermark 13-14.9

Teman: ledarskap, media och marknadsföring.

V Kuggomskolan, Lovisa 4-5.10

Teman: lokal ekonomisk analys och social ekonomi.

Projektledare är Marina Lindell och projektsekreterare är Carina Engblom.

För mera information, kontakta Marina Lindell, tfn: 06-320 41 23, 050-586 21 36, e-post: marina.lindell@multi.fi

Se även SSC:s hemsida: www.ssc.fi

Det uppstår lätt kulturkrockar mellan den "autistiska" kulturen och den "normala". Kunskap underlättar förståelsen åt båda hållen.

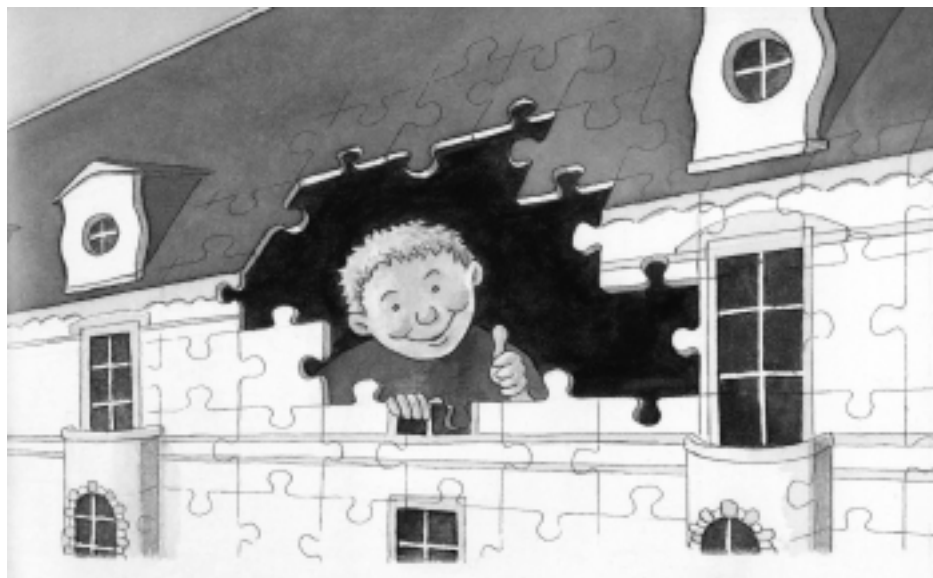

Bild ur Michéle Larchez & Francis Treibers bok *Min kompis har autism*.

Läs mera om autism

Gunilla Gerland, Göran Hartman & Solveig Larsson: *Autism, svårigheter och möjligheter*. Studiematerial (videofilm och studiehäfte 68 s.). Specialpedagogiska institutet, Umeå 2002.

Avsikten med studiematerialet *Autism, svårigheter och möjligheter* är att stimulera till samtal om autism i personalgrupper. Det kan också med fördel användas i undervisningssyfte och av föräldrar och andra intresserade som vill fördjupa sin kunskap om barn, ungdomar och vuxna med autism.

Genom att presentera tre personer med autism visar videofilmen på ett levande sätt hur dessa tänker, känner, upplever och handlar. Filmen ger en bra bild av de många varierande sätt på vilka autism kan ta sig uttryck, beroende på graden av autism, utvecklingsstörning eller tilläggshandikapp.

Filmen är pedagogiskt upplagd och visuellt tilltalande, vilket gör det lätt att ta till sig kunskapen. Den beskriver väl de kulturkrockar som kan uppstå mellan den "autistiska" kulturen och den "normala". Den behandlar även vad vi kan göra och hur vi kan utveckla vårt förhållningssätt i vardagen, när vi möter personer med autism.

Videon + studiehäftet kan lånas på Folkhälsans infotek och på FDUV.

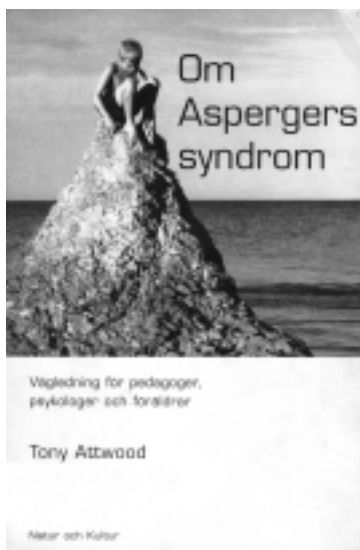
Michéle Larchez & Francis Treiber: *Min kompis har autism*. Les Editions d'Alsace. WS Bookwell Oy, Borgå 2002.

Min kompis har autism handlar om tre kompisar av vilka en, Adrian, har

autism. Boken är avsedd att ge barn elementär kunskap om autism och förståelse för olikheter. Dess stora förtjänst är att den är mycket konkret och har inspirerats av verkliga händelser.

Tack vare att boken är enkelt och vardagligt skriven kan läskunniga barn själva läsa den. Föräldrar eller personal kan läsa boken för barn med autism eller Aspergers syndrom och för deras syskon och kamrater, och sedan diskutera vad man känner igen. På detta sätt kan man öka förståelsen kring vad det betyder att ha autism. Boken är uttrycksfullt illustrerad med ritade bilder.

Boken kan köpas på autismförbundet. Den kan också lånas på FDUV:s bibliotek.

Tony Attwood: *Om Aspergers syndrom. Vägledning för pedagoger, psykologer och föräldrar*. Natur & Kultur 2000.

Tony Attwoods bok är ett måste för alla som är intresserade av personer med Aspergers syndrom (AS). Man behöver inte vara psykolog eller pedagog för att tillgodogöra sig innehållet i boken, den är skriven på ett enkelt språk utan vetenskapliga termer. Tack vare att Attwood använder många citat av personer med AS, stiger dessa levande fram i boken. Det som skiljer den från många andra böcker på området är att författaren i anslutning till beskrivningen av olika symtom på AS för fram strategier för hur man kan hjälpa barnet.

Boken inleds med ett kapitel om diagnos och diagnostiska kriterier. Därefter beskrivs i olika kapitel socialt beteende, språk, intressen och rutiner, motorisk klumpighet, kognition samt känslighet för sinnesintryck. I ett avslutande kapitel svarar författaren på vanliga frågor om Aspergers syndrom.

Boken kan lånas på Folkhälsans infotek och på FDUV:s bibliotek.

Anita Lind
psykolog i autism- och aspergerteamet
vid Folkhälsans habiliteringsavdelning

Folkhälsans infotek: Topeliusgatan 20, Helsingfors, tfn 09-315 54 00.

FDUV:s bibliotek: Tölögatan 27 A, Helsingfors, tfn 09-407 070.

Autism- och Aspergerförbundet, Tavastv. 58-60 C, Helsingfors, tfn 09-774 27 70.

Hjälp med utbildning och fritid, ekonomi och boende – och själavård. Allt detta och mer därtill vill man erbjuda i Åbo över en enda disk.

Åbo Kringlan vill erbjuda en diversehandeldisk

Vad gör man när behov och verklighet inte möts? Hösten 1999 uttryckte anhöriga till personer med fysiska, psykiska och sociala funktionshinder ett klart behov av ett resurscenter i Åbo. Så småningom uppkom ett nätverk bestående av Kärkulla samkommun, Åbo svenska församling, socialcentralen i Åbo, Åbo arbetskraftsbyrå, Svenska studieccentralen och Landskapsföreningen Folkhälsan i Åboland. Den första projektplanen gick under namnet Kanelbullen.

Vår arbetsmodell utgår från diversehandelsmodellen i kombination med produktivt lärande, en pedagogisk metod. Vid vår "diversehandeldisk" skall man kunna beställa hjälp med utbildning och fritid, vägledning till arbetskraftsbyrån, hjälp med ekonomi, och boende samt själavård.

Vi planerar att starta en enhet, där olika "statiska livsöden" ges utrymme och innehåll. Vår strävan är att våra resurser och de behov som finns skall mötas. Vi talar om att erbjuda en lucka och ett ansikte. Alla som vill skall kunna komma med i verksamheten och få individuell planering, genom samtal med olika berörda parter. Individerna skall stå i centrum.

Ett akut behov handlar om utbildning. Liksom alla andra behöver personer med dolda handikapp, handikapp som inte syns utanpå, vidareutbildning efter grundskolan.

För den svenskspråkiga minoriteten saknas en del av den lagstadgade servicen i Åbo. Vi har ingen tionde årskurs på svenska, och det finns inte heller någon skyddad verkstad på svenska i Åbo.

Individen i centrum

Projekt Kanelbullen har hunnit byta namn ett par gånger under åren som gått. Ett tag pågick ett pilotprojekt under namnet Russinet och våren 2002

grundades understödsföreningen Åbo Kringlan r.f. De roliga namnen beror på att vi tänkt oss att bakning i liten skala skall ingå i verksamheten. Men Åbo Kringlan kan också uppfattas symboliskt, kringla betyder ring eller krets. Pengar till vår verksamhet har vi bland annat fått från kyrkans jubelårsfond och Folkhälsans luciainsamling.

För oss som varit med har projektet varit en utmaning. Hur skall man gå vidare fastän dörrar stängs framför en? Som ett svar på denna fråga vill jag citera ett utdrag ur den slutrapport vår pilotprojektssekreterare skrev:

"Det finns så mycket förhoppningar. De som lärt känna Russinets verksamhet vet att den fyller ett behov som länge funnits bland de speciellt utsatta människorna i samhället. Det är viktigt att det blir ett kontinuerligt sammanhang för de som behöver hjälp och stöd. Det kan behövas varje dag, det är därför mycket viktigt att de människor som vänder sig till projektet kan

lita på att det finns en morgondag. Det ständiga hotet om projektets slut blir en misstro mot verksamhetens funktion och existens som sådan. Risken att det blir en besvikelse i raden av tidigare besvikelser upplevs som stor. En verksamhet måste växa för att kunna överleva, måste få ramar och rutiner och strukturer för allas säkerhet och motivation."

I dag, januari 2003, har ett delmål nåtts. Tack vare EU-pengar är finansieringen ordnad och verksamheten kan starta. Nu när vi går vidare har vi en stor tilltro till att allt skall gå väl. Stödgruppen kring projekt Åbo Kringlan är socialcentralen i Åbo, Åbo arbetskraftsbyrå, Kärkulla samkommun, Landskapsföreningen Folkhälsan i Åboland, Svenska studieccentralen och Åbo svenska församling, de två sistnämnda är dessutom medlemmar i föreningen Åbo Kringlan r.f.

Birgitta Blom
verksamhetsledare

Åbo Kringlan kan också uppfattas symboliskt, kringla betyder ring eller krets.

BILD: SYNNOVE RABB

Faktum är att ett mänskligt samhälle är grundat på gemenskap och ömsesidigt beroende.

I en spårvagn i Rio de Janeiro

Håkan Becks dikt "Det är ingen skillnad" utspelar sig i en spårvagn i Rio de Janeiro. En svensk turist blir varse att en svart kvinna puffar honom i ryggen varje gång hon somnar. Turisten förstår väl att hon är trött, eftersom han själv också slumrar till ibland. Han konstaterar att vi alla är lika värda, oberoende av utseende och egenskaper.

I sin dikt beskriver Håkan Beck en helt vanlig situation. Ett möte är det också.

Möten mellan människor kan vara bara några ögonblick till hela livet. Möten är inte endast att man hälsar på varandra när man träffas, utan hela den tid människor tillbringar i varandras sällskap.

Tillsammans med några andra blinda och våra två seende ledare deltog jag en gång i en kurs med temat möten och avsked. Skådespel var viktiga för oss på kursen. Med hjälp av dem konkretiserade vi många vardagssituationer, till exempel att gå på restaurang, att ordna med en födelsedagsfest eller att gå till arbetsförmedlingen.

Det viktigaste i skådespelen var kommunikationen mellan människor,

sammanträffanden och kontaktagande, precis som i alla vardagliga situationer. Kroppsspråk, minspel och röst underlättar kommunikationen genom att göra det lättare att uttrycka känslor och avsikter, och hela personligheten. Ett möte kan också ske utan ord. Det sägs ju att kroppsspråket och minerna säger mer än ord. Därför måste också blinda lära sig lite kroppsspråk för att lättare förstå seende.

Kanske är det så att vi inte alltid själva kan bestämma var vi möter någon eller vem vi möter. Kanske har vi varit helt omedvetna om många av dem vi mött. Faktum är att ett mänskligt samhälle är grundat på gemenskap och ömsesidigt beroende. Först med familjen, släkten och vännerna, senare i livet ofta med främmande personer. Dessa kontakter och sammanträffanden är någon form av mänskliga möten, även om vi vill inskränka möten till att gälla endast vissa personer eller situationer.

I Håkan Becks dikt hade turisten säkert för avsikt att tala med kvinnan som satt bakom honom i spårvagnen. Han ville kanske fråga henne om hennes familj och arbete och berätta om sig själv och varför han var i Bra-

silien. Men han satt bara där med kvinnan och de övriga passagerarna i sina tankar, medveten om att han hade mött någon. Han försökte kanske säga något till dem, men rösten var så svag att ingen uppfattade vad han sade. Kanhända var han blyg för alla främmande människor, kunde inte språket eller kände inte till sederna.

Det värsta vore, tycker jag, om turisten råkat ut för samma sak som hänt mig många gånger. Man är inte blyg inför främmande personer, man känner väl till sederna, kan språket och vet vad man vill säga. Trots att man är medveten om att man har mött någon försöker man inte ens få kontakt.

När vi undviker att skapa kontakt vid ett möte går vi miste om goda relationer, vänskap och andra positiva erfarenheter vi kunde ha fått. Om vi åtminstone försöker skapa kontakt är själva försöket trots allt mera värt än ett misslyckande.

Paulina Hannus
student vid Borgå gymnasium 1998,
studerar franska vid Åbo Akademi